Janko Jesenský - Luka Huzjak

# Urednik

Vladimir Štilec, urednik mjesnih novina Glas ljudi, sjedio je u svojoj radnoj sobi. Jedno golo stopalo zavukao je pod sebe, a na drugom, također bez čarapa, ljuljala se crvena papuča. Na sebi je imao košulju. Rukave je zasukao, a košulju otkopčao tako da mu se vide prsa. Na spuštene žaluzine žarilo je poslijepodnevno sunce, a prostorija je bila zagušljiva od neuobičajene sparine. Kroz otvorena vrata s dvorišta na kojem su krištala djeca dopirala je svjetlost.

Rukama je podbočio glavu, češkao raščupanu kosu i čitao posljednje izdanje svojih novina. Očito mu se sviđalo, jer se smijao. Ponekad bi podignuo glavu, izdahnuo i pogledao kroz otvorena vrata kad bi mu dječja vika privukla pozornost.

Djeca su izmislila čudnovatu igru. Jedno je dijete zakukurikalo, a drugo na to odgovorilo: „Turčin." Na to su se sva djeca smijala. Kukuriku. Turčin. Smijeh. Jednom je dijete umjesto Turčin izgovorilo Mađar. Onda se djeca nisu smijala. Smisao zabave bio je da se moraju smijati Turčinu, ne Mađaru, a tko se smijao Mađaru, dobio bi batina.

Urednik je bio uistinu zadovoljan izdanjem. Neke članke pročitao je i dva puta kako bi u njima uživao. Na trenutak je razmišljao o tome zašto dijete ne upita: „Što si?" nego potpuno nerazumno kukuriče. To nema smisla. Zatim je odložio novine, spustio nogu, stopalom potražio drugu papuču pod pisaćim stolom, opipao je, gurnuo stopalo u papuču i baš se spremao izići na dvorište kako bi utišao preglasnu djecu kad je u radnu sobu ušla njegova žena Katka, mlada, lijepa, ali malo niska i debela osobica. Imala je plavu kosu, bijelo lice, velike plave oči i žarko crvene usne. Na ušima je imala velike crne okrugle naušnice. Kućni ogrtač plave boje s crnom baršunastom kragnom jako joj je dobro pristajao.

„Što je, Kata?" upitao ju je zakopčavajući si košulju na vratu.

„Zar Židovi opet imaju neki praznik?" upitala ga je.

„Zašto?" zamislio se njezin muž nad pitanjem.

eISSN 1847-7755; doi: 10.15291/sic/3.10.lt.3

„Kod Kupfsteina se ne mogu dobiti roščići."

„Odi kod Rumesa", odgovorio je urednik uvriježenim i umišljenim tonom zato što mu žena dosađuje takvim sitnicama.

„Pa nisu blagdani", odgovori nakon par minuta, „dobiješ ih i kod Židova."

„Dao je do znanja da ne peče."

„No, onda naruči od Rumesa... Zamaraš me sa svakakvim glupostima. Ja nisam pekar i ne prodajem roščiće. Ako nema kod Židova, onda ima kod Rumesa, kad nema ni kod Rumesa, onda kod Tuchlíka... Baš si ne znaš pomoći", izgovorio je urednik brzo i uzrujano popravljajući zasukane rukave košulje. „Da, ti bi postala modernom ženom", nastavio je podsmjehujući se, „ti si sposobna biti samostalnom. Samo kad bi netko drugi mislio umjesto tebe. Kad bi ti pukao žniranac na cipelama, došla bi se posavjetovati što bi trebala napraviti – ha?"

„Ne lupetaj", uzbuđeno i uvriježeno mu je odgovorila žena. „Ne mogu se dobiti ni kod Rumesa, ni kod Tuchlíka."

Urednik je upravo izuo papuče i obuo cipele te skočio na noge.

„Vrag vas odnio!" izderao se, „Ja ih neću peći. Sama se snađi. Ja idem do Extravuršta i tamo ću si pojesti."

Zakvačio je manžete i poravnao ovratnik ispod kojeg je zavezao bijelu mašnu. Pritisnuo je slamnati šešir na glavu. Objesio je štap na torbicu oko struka i stao navlačiti rukavice.

„Danas je sigurno nekakav blagdan", žena nije odustajala. „Zašto pekari ne bi pekli? No, kalendar to ne pokazuje."

„Pogledala si?"

„Jesam."

„Hajde pogledaj još jedanput."

Žena mu je dala kalendar koji je držala u ruci.

„Ti pogledaj. Ja ne mogu naći."

Urednik je pogledao. Toga dana nije bilo nikakvog blagdana. Pogledao je i je li to kalendar iz ove godine, jer kakva je žena, može mu donijeti prošlogodišnji.

„No", požurivala ga je.

„Ne", rekao je i bacio kalendar na stol. Nakon toga, kao da mu je nešto palo na pamet, iznenađen je pogledao ženu i ozbiljno izjavio da je to sigurno štrajk. Mora se uvjeriti kako i zbog čega je do toga došlo. Saznati uzroke i motive. I otišao je.

Dohujao je do Extravuršta, djelomično kako bi istražio štrajk, ali najviše kako bi ručao i posebno ugasio žeđ. Puno je gostiju sjedilo pod platnenim krovom. Tu je bio i mladi upravni dužnosnik Péterfi, umišljeni ljepotan šiljaste glave, pio pivo s vatrogasnim zapovjednikom, gospodinom Antonom Lalokom sa sportskom kapom na glavi, debelih obraza i nakostrušene i sijede brade. Urednik ih je pozdravio, ali ni zapovjednik ni dužnosnik nisu mu uzvratili pozdrav. To ga je zaprepastilo. Otišao je do malog stola, odložio šešir i štap na susjedni stolac i smjestio se čekajući konobara.

Mladi konobar s crnom kudravom kosom, prekratkim i uprljanim odijelom i bijelom, zaflekanom pregačom motao se među stolovima, ali na njega nije bacio pogled.

Urednik je pokucao vjenčanim prstenom po stolu.

„Evo", izderao se konobar, ali nije okrenuo glavu.

„Konobar, konobar", zvao je, ali konobar je samo odgovorio da će brzo doći do njegova stola. Međutim, nije.

Prošlo je nekih pet minuta. Urednik je ponovno pokucao. Potom je opet pokucao, pa još jednom i pozvao, zatim je ustao kako bi netko na njega obratio pozornost. Konobar kao da je bio gluh... a, gle! Dužnosnik je pokucao nožem po čaši, konobar ne dolazi k njemu, nego leti. Učas donosi pivo.

Ustao je i krenuo prema konobaru da ga zgrabi za rame te ga glupog i nepažljivog izgrdi.

„Da, odmah."

Štilec je sjeo i čekao. Čekao je još desetak minuta, ali konobar nije došao. Uvrijeđen i ljutit urednik je ustao, opsovao i namjerno lupajući štapom o pod demonstrativno izašao iz gostionice. Učinilo mu se da se netko smije, ali nije se osvrtao. Grdio je i prigovarao u sebi i gostionicu i poslugu.

Kada biste bili čemu, bili biste u novinama... E pa i bit ćete. Slugani kakvi ste. Životinje jedne. Poštovat ćete vi mene...

U drugoj gostionici kod Kolesníka opet nije imao sreće. Tu ga ja zaustavio osiguravatelj, mladi, sitni Židovčić po imenu Blumberg pun crvenih prištića i jako klempavih ušiju. Izjavio mu je da je njegovo osiguranje isteklo i da se obrati drugoj firmi. Obveza je braniti interese firme. S obzirom na Štilecovu situaciju bilo bi kažnjivo produžiti osiguranje, itd., itd.

„Kakva situacija? Vrag te odnio", razljutio se urednik.

Blumberg je otišao, a Štilec se pokupio. Na putu ga nije pozdravio niti stolar Medený. Sreo je i krojača, ali i on je samo nešto promrmljao što izdaleka nije ni sličilo pozdravu.

„Sirovine, sirovine", psovao je u sebi cijelim putem. Bilo mu je drago kad je stigao kući. Mogao se preodjenuti. Znoj mu se slijevao s čela. Košulja mu je bila mokra kao da ju je sam smočio. Popio je deset čaša vode, zavalio se na otoman razmišljajući o svemu što mu se dogodilo i ništa ne shvaćajući. Razmišljao je do večere. Osoblje u Extravurštu prije svega ga je ponižavalo i iritiralo. Ni noću nije mogao spavati. To ga je jako opterećivalo. Ustao je rano, već oko pola pet, i razmišljao kako se osvetiti hotelijeru i ostalima.

Nakon otprilike tri dana posjetila ga je opet žena u radnoj sobi.

„Tu si?" upitala ga je tiho otvarajući vrata.

„Tu sam. Što je?"

Dala mu je nekakvo pismo plave boje.

„To su donijeli sa suda."

„Sa suda?"

„Zar opet nisi platio?"

Urednik je uzeo pismo i letimično ga pogledao.

„Još i gore", rekao je i problijedio.

„Što pobogu? Govori!"

„Zovu me na istražni sud", objasnio je i sjeo.

„Pokaži posljednje izdanje... Pa što može u njemu pisati... Samo mi je to još trebalo...”

Od straha se zadihao i par puta progutao, što mu je isušilo usta. „Brzo, brzo”, požurivao je.

Žena je donijela izdanje, također sva prestrašena.

„Čitaj od početka do kraja”, zapovjedio je, „ne izostavi niti jedno slovo. I točke i zareze spomeni, brzo.”

Žena je doslovno pročitala izdanje od riječi do riječi s točkama i zarezima. Nije izostavila ni ime štampara.

„Ima li tamo nešto?”

„Ništa ne mogu naći”, potvrdila je žena.

„Ništa kažnjivo?”

„Ništa.”

„Pročitaj još jednom.”

Žena je pročitala još jednom. Urednik joj nije vjerovao pa je sam pročitao. Zašto te zovu pred suca? Što si napravio? Kakav si grijeh počinio? Za što te optužuju? Navečer je u krevetu pročitao izdanje još dva puta, ali ništa nije pronašao.

Tek je kod istražnog suca saznao zašto ga zovu. Taj stariji gospodin s obrijanom okruglom bradom, naočalama na grbavom nosu i čibukom u ustima pročitao mu je inkriminirajući članak. Članak je glasio:

„Dopis iz Lužana. Dvadesetpeti jubilej vatrogastva. Kao znak dvadesetpetogodišnjoj vjernoj službi u vatrogastvu šesnaest vatrogasaca našeg dobrovoljnog vatrogasnog društva dobilo je brončane medalje s kraljevom glavom s rimskom brojkom XXV. Njih im je predao dužnosnik Péterfi uz govor na mađarskom jeziku, na što su mu, također na mađarskom, zahvalili uz naklon šeširom. Večera je bila svečana gozba u hotelu Extravuršt na kojoj se poslužila kuhana svinjetina umjesto pečene i ne do kraja kuhani valjušci sa sirom koji su se u loncu pomiješali i tako sprijateljili da se ni na tanjuru nije moglo razlikovati jedno od drugoga. Poslužili su i raskuhanog sladića u čašama bez žlice tako da su jubilarci morali miješati džepnim nožićima, vatrogasnim pijucima i prstima. Dužnosnik je na

mađarskom održao zdravicu za kralja. Ondrej Kalina za gospodina dužnosnika na slovačkom. Ovdašnji kapelan pričao je o snazi religije na slovačkom. Antal Lalok, vatrogasni zapovjednik, nazdravio je s gostima na mađarskom i slovačkom. Gost Eduard Valentín, javni bilježnik iz Lendašovica, objasnio je na slovačkom zašto smo se okupili na svečanoj gozbi i vatrogasci su tek iz njegova govora saznali da su jubilarci i vatrogasci već dvadesetpet godina. Bilo je i glazbe. Cigan je po pedeseti put svirao slovačku pjesmu uz koju smo se svi razveselili. Nakon gozbe uslijedio je ples s kartanjem i pijenjem. I sve je to koštalo samo tri krune."

Štilec je slušao sav ukočen od straha.

„Što je tu inkriminirajuće?" upitao je tiho.

„To."

„Što će biti s tim?"

„Svašta. U svakom slučaju hajka protiv narodnosti. Zasigurno i uvreda njegova veličanstva kralja. Sasvim sigurno i pobuna protiv religije. Uvreda vlasti i vrijeđanje osjećaja gospodina dužnosnika, eventualno vatrogasnog zapovjednika, hotelijera Extravuršta i njegove kuharice, ciganskog primaša i svih kartaša..."

Urednik se udario po čelu i uzviknuo upadajući sucu u riječ:

„…Rumesa, Tuchlíka, Kupfsteina i ostalih pekara i vatrogasaca... Ne žele me ni osigurati, vrag ih odnio... Sada znam... Zato je bila takva posluga... Još me i sluškinja Suzana prestala slušati. Sigurno ima nekakvog vatrogasca... Sad sam shvatio… Dobro..."

„Nije dobro", prekinuo ga je sudac. „Vi ste napisali taj članak?"

„Da, ja."

„Pazite se. Neka vas gospodin Bog čuva od ognja."

„I od uredništva", dodao je Štilec…

Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License